

Nguyễn Khải

Đàn bà

Lưu là đội trưởng đội cảnh sát hình sự tuyến, tức là cảnh sát chống tội phạm hình sự trên các tuyến giao thông. Năm 1982, Lưu 22 tuổi, anh lấy vợ. Vợ chồng bằng tuổi nhau, cùng học với nhau ba năm trung học. Chồng làm công an, vợ làm ở khách sạn, được công ty du lịch phân cho một căn nhà ở trung tâm thành phố. Về đời riêng, bắt đầu như thế cũng là hơn nhiều người. Lưu rất đẹp trai, dáng vóc cao lớn, hao hao giống các diễn viên Hồng Kông trong phim hình sự. Vợ cũng rất xinh gái, đẻ một con lại càng xinh. Vợ chồng bế con đi chơi phố ai cũng phải ngoái cổ lại nhìn. Một cặp vợ chồng thời bình quả nhiên có khác với những cặp vợ chồng thời chiến. Họ là những người may mắn khiến các thế hệ sinh trước phải ghen tị. Chỉ có một trục trặc rất nhỏ không đáng để ý, ấy là lương một trung sĩ công an hơi ít, chỉ có 51 đồng, đóng tiền ăn đã mất 18 đồng. Lương vợ bao nhiêu chồng cũng không hỏi vì biết lương của vợ chỉ là hình thức, còn "bổng" mới là nguồn thu chính. Vì là "bổng" nên số tiền không cố định nhưng trong tủ lúc nào cũng có sẵn từng xấp tiền. Đẻ con, nuôi con, nuôi mẹ từ quê ra trông cháu đều là tiền của vợ. Lưu đi bắt cướp, có khi phải đi vài ngày, tiền công tác rất ít cũng phải ngửa tay xin vợ. Xin mãi cũng ngượng, vợ lại để sẵn tiền trong tủ nên về sau Lưu cứ tự tiện lấy, không mấy khi hỏi. Của vợ như của chồng, đã là vợ chồng ai còn phân bì của tôi với của anh. Nghĩ ngợi lắm lắm quá có khi vợ lại ngờ rằng tình yêu của anh với cô không trọn vẹn. Một tối Lưu về nhà đã rất khuya nhưng vợ anh vẫn chưa về. Bà mẹ ra mở cửa mặt buồn rười rượi, hỏi câu nào trả lời câu ấy, mắt cứ nhìn xuống. Lưu đã vào giường nằm mới nghe bà cụ nói: "Anh thử hỏi vợ anh xem nó có muốn gửi con bé đi nhà trẻ không? Hàng xóm họ đều gửi con ở nhà trẻ cả, nghe nói các cô trông cháu cũng cẩn thận lắm". Lưu hỏi: "Mẹ không thích ở đây nữa à?". Bà cụ

nói: "Tôi muốn về quê ít tháng, ở mãi đây cũng nóng ruột ở nhà". Chuyện ở hay về là chuyện thường nhưng giọng nói bà cụ lại không bình thường, cứ như người muốn khóc. Lưu lại hỏi: "Mẹ chồng nàng dâu lại có chuyện gì không vui, phải không mẹ?". "Không, chả có chuyện gì. Bỏ nhà đi cả năm, còn các em anh..." Mấy ngày sau Lưu nói chuyện với chị ở phòng kế bên mới hay, dạo này vợ anh nói hờn với mẹ chồng nhiều lắm. "Chắc là nó mới đổi tính, trước kia đâu có thế". Chị kia nói: "Lâu lắm rồi chú ơi. Bà cụ rất hiền, cứ bế cháu sang đây khóc lén khóc lút, lại còn dặn tôi phải giấu chú". Lưu lại hỏi: "Cách đây mấy ngày chị có biết đã xảy ra chuyện gì không?". "Mọi ngày giờ trưa cô ấy không về, trưa hôm ấy bỗng nhiên lại xông xộc về thấy bà cụ ôm cháu ngủ, bát đĩa chưa rửa, thế là cô ấy làm ầm lên. Bảo là lấy chồng chứ ai lấy thằng ăn cắp. Chả biết lấy tiền cho gái hay cho anh cho em mà để tiền bao nhiêu cũng hết bấy nhiêu". Lúc ấy Lưu mới ngó người ra. Vợ lấy tiền của chồng là chuyện tự nhiên, nhưng chồng không làm ra tiền lại lấy của vợ tiêu lại là chuyện không bình thường. Lấy tiền mà không nói tức là ăn cắp, chứ còn gì nữa.

Bà mẹ chồng về quê. Con gái gửi nhà trẻ rồi gửi mẫu giáo, thỉnh thoảng vợ chồng Lưu vẫn mời bạn bè tới nhà dùng cơm. Thỉnh thoảng họ vẫn cùng nhau đi xem kịch, xem chiếu bóng, đi và cùng uống nước giải khát ở các quán quen. Họ dắt con đi chơi vẫn có nhiều người ngoái lại nhìn, vẫn là một cặp vợ chồng đẹp đôi và có vẻ thỏa mãn. Người ngoài tưởng thế, bạn bè cũng nghĩ thế nhưng hàng xóm thì biết giữa họ không khéo đã có chuyện to rồi. Vì căn hộ của cặp vợ chồng trẻ ấy không có tiếng cười, không có cả tiếng nói. Chồng về rất khuya cũng chỉ nghe có tiếng mở cửa rồi tiếng giội nước, không thấy bật đèn cũng không nghe có ai hỏi ai. Vợ về muộn cũng thế. Họ chỉ nói với nhau khi có bạn bè tới thăm hoặc trước mặt hàng xóm. Con bé đã lên năm, đi mẫu giáo rất ngoan, đến giờ đón con mà bố mẹ chưa về thì bác hàng xóm đón, thường là ăn cơm tối với các con của bác, nũng nịu với các anh chị, hỏi han, cười đùa như mọi đứa trẻ khỏe mạnh. Nhưng ở với bố mẹ những ngày nghỉ thì cả ngày con bé

không nói, cười cũng không, mắt nhìn lăm lét như là sợ.

Lưu cũng biết vợ không còn yêu anh nữa, anh khỏe mạnh, đẹp trai, đàn bà con gái đủ mọi lứa tuổi rất thích được nói chuyện với anh, chọc ghẹo anh và cũng rất muốn được anh nắm tay, nắm chân ghẹo lại. Anh chỉ thiếu có tiền thôi. Chẳng lẽ một thằng đàn ông thiếu tiền nằm cạnh vợ mà không gây được một xúc động nào ở người đàn bà, dẫu rằng họ không còn là tình nhân nữa? Vô lý!

Nhưng là chuyện có thật. Họ vẫn nằm chung giường, con gái ngủ giường con kê liền cạnh, nhưng rất nhiều đêm họ không hề biết đến nhau. Lưu luôn luôn về muộn và đôi khi mệt mỏi, chán chường, không phải lúc nào cũng chán vợ, mà là chán cái nghề truy lùng, bắt, khám xét. Tới đâu cũng chỉ vấp phải những bộ mặt sợ hãi, dối trá, oán hận. Bất cứ lúc nào cũng có thể nhận một nhát dao đâm từ lưng hoặc một gậy bổ xuống đầu. Cứ hẩn thê anh lại dễ ăn, dễ nói, dễ xử sự.

Còn vợ anh thì sao? Từ mấy năm nay chị có một gương mặt rất lạ, không vui, không buồn, cũng không giận, như gương mặt tượng. Vừa là vợ lại vừa là người lạ, vừa là người thân nhất, vừa là người có thể căm ghét anh nhất. Không có mũi dao nào ló ra nhưng đứng cạnh nhau là đau nhói, sau đó là rã rời như đã bị chảy máu từ bên trong. Anh phải xử sự như thế nào, phải nói năng ra sao? Anh không biết, anh lúng túng, vụng về, cau có và càng trở nên đáng ghét hơn.

Cũng có đêm Lưu rất muốn được yêu vợ. Anh nằm cạnh vợ, cười nịnh nọt và đưa tay khẽ vuốt ve một cánh tay của vợ. Chị hất tay anh ra như người ghê tởm, cầu nhàu nói: "Ông ngủ đi, tôi mệt quá". Có lần anh nhẩn nại năn nỉ thì chị quay mặt về phía anh, một gương mặt trắng xanh dưới ánh điện đường chiếu vào, nói dửng dưng: "Ông muốn làm gì thì làm nhanh lên". Anh thở dài, nằm lù l lại, nói nhỏ: "Em ngủ đi, anh cũng thấy mệt rồi!". Ai mà tin được một cặp vợ chồng đẹp đôi như thế, nằm cạnh nhau cả năm mà không ai đụng chạm vào da thịt của ai.

Thời gian đầu chỉ có vợ chồng Lưu là biết cái gia đình nhỏ bé của họ có nguy cơ tan vỡ, còn bạn bè và họ hàng vẫn không hay biết gì. Thời gian sau, mọi người đều biết vợ Lưu có ngoại tình, biết rõ cả địa chỉ của người tình nhưng

Lưu lại không hề biết. Có thể anh cũng đã lờ mờ biết nhưng anh không muốn tin vì người tình của vợ lại là ông trưởng phòng vật tư của một công ty du lịch. Ông ta đã năm chục tuổi, xấu trai và thô lỗ, chỉ được cái khỏe mạnh và rất lắm tiền. Người như thế làm sao quyến rũ nổi vợ anh. Vợ anh còn trẻ, vẫn đẹp và cũng có tiền. Anh cũng còn rất trẻ, mới ngoài ba mươi, là một sĩ quan cảnh sát có triển vọng, đã được báo Hải Phòng nêu tên và đăng ảnh. Anh chỉ có một khuyết điểm nhỏ là không nghĩ ra được những cử chỉ âu yếm lặt vặt của mỗi ngày để chiều vợ, không luôn luôn có mặt bên cạnh vợ những lúc cô ấy cần. Và đã rất nhiều đêm anh nằm vật bên cạnh vợ như một khúc gỗ sau một ngày bám theo những chiếc xe ca chật như nêm cối để phục bắt bọn cướp giật.

Nhưng Lưu vẫn tin mối quan hệ bất chính kia nếu có thì cũng để trâu anh thôi, cảnh cáo cho biết chứ chưa hẳn đã muốn dứt bỏ thật. Cơ quan vật tư của công ty du lịch gần ngay khu nhà tập thể của công nhân viên. Gia đình trưởng phòng vật tư ở Kiến An nên ông ta chỉ về nhà tối thứ bảy và ngày chủ nhật, còn các ngày làm việc ông ta ăn ở ngay tại cơ quan. Các buổi trưa vợ Lưu cũng không về nhà, đi chợ nấu ăn tại nơi làm việc, cùng ăn với trưởng phòng và ngủ trưa tại phòng ông ta như một cặp vợ chồng. Không ai dám nói đã đành, người vợ ngoại tình cũng không thích giấu giếm nữa, kể cả với ông chồng cảnh sát. Cho tới một buổi trưa, Lưu đã bí mật leo ống máng như cách vây bắt một tội phạm hình sự, đột nhập từ cửa sổ khép hờ vào phòng riêng của trưởng phòng vật tư và bắt gặp vợ mình cùng người nhân tình lớn tuổi chỉ vừa kịp quơ chăn phủ lên người...

Họ đã đưa nhau ra tòa để ly hôn. Lưu thì xấu hổ và đau đớn nhưng vợ anh rất thản nhiên như đang thay mặt ai đó để làm cái việc nghiêm trọng ấy. Khi tòa hỏi ai sẽ nuôi đứa con gái, theo luật thì đứa con duy nhất sẽ theo mẹ, trừ phi...

Người đàn bà nói luôn: "Để bố cháu nuôi, lương tôi thấp không đủ khả năng nuôi cháu". Nói rất tự nhiên, không đắn đo, nghĩ ngợi gì cả. Vài tháng sau, Lưu được tin cô vợ cũ đang ăn sáng thì bị bà vợ chính thức của người tình đưa con trai lớn tới đánh ghen, mẹ thì chửi, con thì đánh. Một năm sau, tay trưởng phòng

chuyển công tác đi nơi khác và bỏ luôn người đàn bà còn trẻ và đẹp đã vì hắn chịu mất hết những gì cô ta có từ mười năm nay. Rồi có tin cô đi cặp với một người khác, thanh niên mới lớn, kém cô ta cả chục tuổi. Lúc thì cô ta sống với người trẻ tuổi hơn, lúc thì với người bằng tuổi, có lúc lại chạy theo một ông già tóc đã muối tiêu, đạo mạo như một ông bố. Chẳng hiểu ra sao cả. Như một con điếm. Mà cô ấy vẫn có tiền.

...Luu gửi con về quê nhờ mẹ nuôi, làm việc vẫn hăng say nhưng cứ nghĩ tới đàn bà là đau nhói. Đàn bà thật khó hiểu mãi mãi anh không thể hiểu. Theo cách đánh giá của anh, họ đều tham tiền, ham vui và cạnh tranh như nhau cả.

Sau cuộc chia tay với vợ, đưa con gái về quê gửi mẹ và các em. Luu đã là người hoàn toàn tự do, như thời anh mới đi làm. Anh xin nghỉ hẳn hai ngày để ngủ. Anh ngủ từ sáng đến tối, ra phố ăn cơm bụi rồi lại về ngủ tiếp. Tới trưa ngày hôm sau, anh dậy tắm rửa, cạo râu, lấy xe chạy một vòng quanh thành phố rồi chui vào một quán cà phê tối tàn gần bến xe Niệm Nghĩa ngồi cho đến tối. Chưa bao giờ Luu mệt mỏi đến thế và buồn đến thế. Thất bại về gia đình là thất bại đau đớn nhất vì lòng kiêu hãnh của thằng đàn ông bị tổn thương đến tận cùng. Cũng trong khoảng thời gian ấy Luu còn phải chịu đựng thêm một thất bại khác là đơn vị anh sau nhiều tháng truy lùng vẫn không thể bắt được tên tội phạm thuộc loại đặc biệt nguy hiểm của thành phố. Tên đó là Tích. Tích "híp", là sói độc, không thuộc một băng nhóm nào, không có lãnh địa riêng, gặp cơ hội là làm, đã làm là chuẩn bị kỹ lưỡng và luôn luôn giữ được sự bất ngờ. Đến vợ con nó cũng sống rất bí mật, khi ở Kiến An, khi ở Thủy Nguyên, có khi lại sống ngay giữa Hải Phòng, không ai biết mặt mũi thị, cũng không ai biết vỏ bọc của thị. Sự thách thức ấy khiến mọi người phát điên lên. Trong đơn vị chỉ có hai người biết rõ mặt Tích "híp" là Đội trưởng Luu và một chiến sĩ trinh sát. Nó có một gương mặt không có đặc điểm riêng, rất dễ trộn lẫn vào đám đông, ngoại trừ đôi mắt híp. Cách đây đã dăm năm, Tích "híp" còn làm thư ký đội bóc vác

của một bến xe khách, đã vài lần Lưu đứng trò chuyện với nó, chuyện băng quờ thoi, nhưng anh chột gai người, cũng chỉ một thoáng, vì cái đảo mắt và cái cười không thành tiếng của nó. Vài tháng sau nó biến mất, không để lại một dấu vết nào vì vẫn còn là một tên tuổi vô danh. Sau đó hai năm trong giới giang hồ bắt đầu xì xào cái tên Tích "híp" sau nhiều vụ làm ăn rất mạo hiểm: buôn thuốc phiện, buôn xe hơi, xe máy qua biên giới, buôn người. Rồi cũng vẫn là Tích "híp" đụng độ bằng dao, bằng súng với Công an Móng Cái, Công an Cẩm Phả, Công an thành phố Hạ Long. Đội trưởng Lưu là người đa mưu, chân tay trong giới giang hồ cũng nhiều, xử trí nhanh, đã từng bày nhiều thế trận rất lắt léo để nhử con mồi, nhưng Tích "híp" vẫn lọt qua hết sức ngoạn mục hoặc nhón như múa nhảy ở vòng ngoài. Một lần, qua một hệ thống truyền tin rất công phu, Lưu biết được Tích "híp" đang nấu thân tại nhà người bạn của ông anh nuôi cách Kiến An dặm cây số. Ông này vừa mở quán vừa chần vịt, quán nhà quê, bán bánh đúc riêu cua, chè xanh, rượu và lạc rang. Lưu và một chiến sĩ trinh sát vào quán uống rượu từ trưa đến ba giờ chiều, rồi Lưu giả vờ đau bụng xin nằm nhờ gian trong của chủ quán. Vẫn không có ai ra vào hoặc thăm hỏi, không có dấu vết nào có người lạ trong nhà. Khoảng 4 giờ chiều Lưu hỏi lối đi đại tiện, nhìn ra cánh đồng thấy một bóng người đội nón đang cắt vó tép. Một cái lưng rất quen thuộc. Là nó chăng? Lưu đứng ngấm ngấm một lúc rồi xăm xăm bước lại, tới gần lưng người kia anh rút súng quát to: "Tích "híp" mày đã bị bắt!". Người kia quay từ từ gỡ nón, một gương mặt lạ hoắc, râu quai nón, tóc muối tiêu, một bên mặt có vết nám to bằng nửa bàn tay bầm đỏ. Lưu lúng túng nhét lại súng vào bụng, tự giới thiệu là công an thành phố đi bắt cướp nhưng đã nhận lầm người. Người kia giương mắt nhìn không nói gì lại quay lưng nhắc tiếp các vó tép. Trên đường trở lại thành phố, Lưu mới thoáng ngờ cái bộ mặt râu quai nón của người cắt vó tép. Rất ít người ở nông thôn để râu quai nón. Người buôn bán thì có, người đi cắt vó tép thì không. Ông ta lại không nói, không hỏi thêm câu nào về cái chuyện bắt cướp, là ông nông dân mà không có tính tò mò sao?

Một gương mặt muốn giấu đi, một giọng nói muốn giấu đi, thì là ai nhỉ? Là "nó" chứ còn ai nữa! Lúc này có quay lại cũng quá muộn. Nó đã cao chạy xa bay từ lâu rồi. Nó biến mất nhưng ông chủ quán, kẻ chứa chấp nó nhiều ngày, nhất định vẫn còn đó. Từ đó...

Sáng hôm sau. Lưu quay trở lại từ rất sớm, ông chủ quán vẫn bán bánh đúc riêu cua cho đám thợ làm đường, nhìn thấy anh vẫn mời chào vồn vã. Nhưng Lưu không cười, anh bước vào kéo ghế ngồi rồi hỏi ngay: "Cái ông cất vó tép còn ở đây không?". Người kia mặt không đổi sắc, hỏi lại rất tự nhiên: "Anh hỏi ông cất vó tép nào? Ông ta ở đâu?". Lưu nói gần giọng: "Nó ở đây, ở ngay cái nhà này, nó là tội phạm, ông hiểu chưa?". Ông chủ quán quay sang hỏi đám thợ đang ăn: "Các chú có nhìn thấy ông cất vó tép nào lảng vảng quanh đây không?". Một người nói: "Vào trong làng mà hỏi, chứ ở đây làm sao biết". Ông chủ quán nói thêm: "Xin lỗi anh, từ ngày bán đi lúa vẹt, tôi chỉ ngồi suốt ngày ở đây, không mấy khi bước chân ra đồng. Anh vào trong làng hỏi công an xã xem". Lưu cười cay đắng, anh vẫn khờ quá, khờ như thế làm sao bắt được một kẻ rất ranh ma là Tích "híp".

Sau ngày li dị vợ được nửa năm, Lưu nhận được tin Tích "híp" đã trở lại Thủy Nguyên, lần này nghe nói có cả vợ con. Cuối cùng Lưu đã mò được ra hang ổ của nó ở một hẻm núi, cách làng chừng nửa cây số. Anh đi một mình, giả làm nhân viên thu mua cây thuốc nam của viện dược liệu. Anh đã nhìn thấy nó một lần đi cùng với vợ và đứa con trai khoảng 13, 14 tuổi. Nó để râu quai nón, mang kính râm nhưng vẫn là cái dáng đi lòng không của thằng thư ký đội bốc vác năm nào, rất may nó chưa mập ra, chưa có bụng mặc dầu tuổi cũng đã ngoài bốn chục rồi. Chỉ cần thêm dăm năm sống ngoài vòng pháp luật là nó có thể xóa hẳn hình bóng cái thằng Tích "híp" năm xưa để trở thành một kẻ chỉ có tên chứ không có con người thật.

Một buổi chiều, khoảng năm giờ. Tích "híp" về nhà được hơn nửa tiếng thì Lưu đập cửa ngoài nhảy vào. Người vợ đang cầm siêu nước bước xuống bếp vội

quảng ẩm nước ra sân rồi quay nhanh vào nhà trong. Lưu vẫn bám theo một bóng người đang nằm trên giường nhảy xuống, cúi người lủi dọc vách tường vào sâu trong nữa. "Có cửa sau lên núi chắc?". Lưu vừa thoáng nghĩ, sải chân định bước vọt lên thì bị vấp ngã chúi xuống. Không phải vấp mà bị con vợ Tích quỳ xuống ôm chặt lấy chân của Lưu kéo lại. Lưu thúc thẳng bàn chân bị ôm vào chét ngực teo tóp của người đàn bà, một tay vợ lấy chiếc ghế đầu ném mạnh vào lưng Tích đang loay hoay trước khuôn cửa gỗ ăn thông lên núi, rồi anh rút súng nhắm vào Tích hét to: "Tích đứng lại! Mày mở cửa là tao bắn!". Thằng Tích hình như cũng sợ quá, hấn không quay người lại, vẫn loay hoay với cái then cửa. Con vợ liền buông chân của Lưu nhảy chồm lên kéo cánh tay cầm súng về phía thị, dồn hết sức mạnh ghì chặt khẩu súng đạn đã lên nòng ép vào ngực thị, nếu súng nổ thì sẽ được chết thay chồng, chồng thị sẽ có cơ hội chạy thoát vì sự lúng túng của kẻ bắt giữ. Cánh cửa phía hông nhà đã mở, Tích lao vào khoảng trống có rất nhiều bụi cây dại ở sườn núi mặc cho Lưu hò hét, chửi rủa cả vợ lẫn chồng. Một phút sau vợ Tích mới buông tay, nhìn kẻ thù với ánh mắt mừng rỡ và biết ơn: "Chúng em biết anh đã thương nên không nỡ bắn chết cả hai vợ chồng. Xin anh yên tâm, nhà em đã muốn ra đầu thú từ lâu rồi nhưng đang sợ". Lưu buông người xuống ghế, giắt súng vào người, nhìn chăm chăm người đàn bà nhỏ, ôm yếu vừa giận vừa phục. Chị ta lấy đầu ra cái sức mạnh đến kinh ngạc ấy nhỉ? Một cái thúc của anh vào ngực đến thằng thanh niên cũng phải há miệng buông tay, huống hồ...

Có tiếng gọi cửa của đứa con trai ở phía ngoài, mẹ nó búi vội cuộn tóc vừa bị xổ, nói bằng giọng rất nhẹ nhàng:

- Nhà có khách vào chào chú đi con.

Một thằng bé cao lớn, rất khôi ngô, cầm cặp sách bước vào:

- Thừa chú, thừa mẹ con đi học về.

Mẹ nó quay lại nhìn Lưu, nói to cho cả con nghe:

- Mời chú ở lại ăn cơm với mẹ con tôi rồi chờ anh ấy về luôn thể.

Lưu biết ý tứ của người mẹ trước con cái, anh mỉm cười nói theo:

- Xin chị cho bữa khác. Nhờ chị nói lại với anh, nếu anh tới gặp tôi sớm mai thì mọi chuyện sẽ không xấu lắm đâu.

Vợ Tích vội đưa con trai tiễn Lưu ra cổng. Có mấy bà hàng xóm đứng ở đường chào Lưu rồi hỏi vợ Tích:

- Vừa rồi nghe ầm ầm như có đánh nhau to ở đâu thì phải?

Vợ Tích liếc mắt nhìn Lưu trả lời thản nhiên:

- Tôi mãi nói chuyện với chú cháu từ thành phố sang chơi nên chả nghe thấy gì.

Rồi chị ta giục con: "Con chào chú đi" và nói với Lưu: "Xin mời chú lại nhà.

Chỉ vài bữa nữa nhà tôi sẽ xin sang gặp chú ngay, mong chú giúp cho". Lời nói dịu dàng, cung cách con nhà gia giáo mà chịu làm vợ một thằng tướng cướp ư?

Vợ con như thế, trời ưu đãi đến thế mà không chịu làm người đàn bà hoàng thật là uổng quá, là một thằng đàn ông ngu quá. Cũng như đã có những con đàn bà hết sức ngu...